

תריסר חיילים אנגליים עזרו בנושקם למדינה - ועתה נותרו האנגלי האחרון

בריגדיר הדוויזיה המוססת, קונטין ג'ונס, ניצב נדהם: לפניו, בחדר רגיל במלון וולסטון, על הכרמל, ניצבו שני חייליו, טד וג'ונס, מחייכים בעליות. 36 שעות קודם לכן, דיווחו לו קציני המשטרה הצבאית כי השנים נחטפו על ידי ההגנה. תדהמתו הותרפה כששני החוטפים, איש בתורו, הצהירו כי אינם חפצים לחזור לי-גודום, שחנה אותה שעה בסטלה מאריס על הכרמל הצרפתי, "החלטנו להשאר כאן. ללחום, שכן אחר, עם היהודים."

48 שעות לפני כן, חדשים אחרים לפני קום המדינה, עזבו השניים את המחנה, נר-הגים עמם גיפ עמוס לעיפה. לש.ג. בשער לא היו כל סיבות לחשש: צו התבונה בידי השניים היה חתום בידי מפקד המחנה עצמו. היו אלה הסוגיות הראשונות שערקו מ-הצבא הבריטי בארץ ישראל, הביאו עמם כשי להגנה, גיפ עמוס מקלעים ותחמושת. אנשי ההגנה קיבלו אותם בורעות פתוחות. הפגישה, ביום לבין הבריגדיר שלהם, הוסדרה, לאחר שאנשי המודיעין הבריטי, הגיעו על שולחן מפקד הדוויזיה המוססת השישית, את הודו"ח הסנסציוני כי העריקים נחטפו על ידי אנשי ההגנה. הבריגדיר הבין את מצבו העדין, דיבר על לב העריקים לחזור למחנה, הבטיח להם כי הענין יוש"ט טש והם יפטרו בעונש קל בלבד. התסור בה הסופית, לאחר הצפרות מרובות: לא. השבוע, 11 שנה לאחר שהאו וחברו ער-ק, עמד טד דאוס, אחרון הבריטים שנשארו בישראל, לארוז את רכשו הול, לקחת עמו את אשתו היהודיה וילדיו הישראליים ולח-זור לעיר מולדתו באנגליה, שם מצפה לו משפט ומאסר של שנים. ישראל, מולדתו השנייה, שלהקמתה נתן יד ברעגיה הקריטיים ביותר, ליוותה אותו בדרך זו בשוויון נפש.

★ ★ ★

שני קרומבליים ומצפון

טד וג'ונס היו החיילים הבריטים הראשונים, שהצטרפו לשוב היהודי במלחמתו על עצמאותו. אולם הם לא היו האחרונים. עשרה אנגלים נוצרים אחרים, ששרתו בצבא או במשטרה הבריטית, ערקו והצטרפו לשורות ההגנה החל מראשית 1948 ועד הראשון ביוני, עת אחרון ה-חיילים הבריטיים עלה על אוניות הפינוי בי נמל חיפה. הם לא באו בידיים ריקות. אוצר הנשק של ההגנה התעשר, בעקבות עריקות אלה, במקלעים, טנקים בינוניים, חמרי נפץ, רכב צבאי וטנקים. שני העריקים ה-אחרונים, פאדי האירלנדי, וג'וקי הסקוטי, שעברו לשורות ההגנה ממש דקה אחת לפני השעה ה-12, הביאו עמם את שני הקרומבליים המהוללים.

סיבות שונות הניעו את תריסר הטוראים והסמלים הבריטים להחליף את מדיהם המ-צוחצחים בבגדי החאקי הקרועים של ה-הגנה. כסף היהו את אחת הסיבות, נצרה בצד היהודי היתה סיבה אחרת, אולם היו גם כאלה, כלסלי, שוטר בריטי, סופר-רוכב בשעותיו הפנויות, שפגל בהגנת יד מרכזי הוא התייצב בשורות ההגנה כגלל סיבה אחת: הצדק. "אני תפץ לתקן בגופי את העול שעוללו לכם בני עמי", אמר לחבר ימים אחרים לפני שנפל.

עם פרוץ מלחמת העצמאות התגייסו כל אנשי קבוצה זו לצבא, שרתו בו רובם ביחידה קרבית. אולם לאחר מותו של לסלי בתפרדה החבורה. סיום הקרבות מצא אר-תם בחזיתות שונות בארץ, בשלב זה או אחר של אכזבה.

ג'ונס, חברו של טד, היה הראשון שהח-ליט. לאחר שניסה לשוא להקבל חברו לקיבוץ או מושב שהוא שוטט ומימה מחוסר עבודה בתל-אביב. ולבסוף, בחס-כונותיו האחרונים, הפליג לפאריס, הסגיר עצמו בידי הקונסול האנגלי שם. הוא הר-עבר לבריטניה, נידון ל-15 חודשי מאסר. עוד לפני שנשלח לכלא הספיק לשאת לאשה 'שרלית צעירה, שהכיר בצרפת.

טד הסתובב גם הוא חודשים אחרים ללא תעסוקה, התייאש, הסתגן לבריטניה, שם נתפש בעיניה קטנה, נידון לארבע שנות מאסר. בבית הדין הכחיש את כל ההאשמות בדבר עריקתו, טען כי נחטף.

פאדי, שהביא את טנק הקרומבל נשא לו לאשה צעירה ישראלית, עזב את הארץ לפני למעלה מחמש שנים. נדבן הקרומבל השני,

חדשים מפולין, נצטוונו לעזוב את הצריף. הועברנו לצריף עזוב ומלוכלך. לבנו אפיר לו לא השלו אותנו. אמרו לנו כי לא כדאי שנשקיע בו מאמצים, כיוון שבכל יום עוללים להודיע לנו כי עלינו לעזוב."

★ ★ ★

"לבי לבי לכם..."

טובה דאוס שומרת בסדר מופתי על כל חליפת המכתבים שניהלה בשנים ה-אחרונות עם רעיית הנשיא, ידידי בית ה-נשיא, שנתבקשו לעזור בפרשה, ומנהלי מח-לקות במשרדים ממשלתיים. את כל ה-אגרות הללו מוכנה המשפחה להציע לכל דורש, במחיר הקרן. המחיר: אפס.

המכתב הראשון שכתבו לנשיא המדינה הועבר על ידי לשכת הנשיא למשרד ה-בטחון, שענה כי כאזרח רגיל על טד לדאוג למשפחתו בדרכים הרגילות. וטד ניסה. הוא אילץ עצמו לשכוח את העבר, את מוצאו, דתו וחינוכו, ביקש להיקלט בחברה ולהיות אזרח רגיל כפי שיעצו לו. הוא לא הצליח.

למעשה התייחסו אליו בצורה הוגנת, בכל מקום שאליו נקלע ובו ביקש להשתקע. "אר-לם", אמר טד, גבר נאה וחסון, ששערו ה-אפיר כולו בטרם זמן, "לפעמים פוגעים ב-ך דווקא הדברים הפשוטים ביותר. מבטס הור-לעתים העיון, של האנשים מסביבך, תנועת יד מוללת, העוויה ספקנית, כל אלה נוסעים בך את ההרגשה כי בכל זאת, ולמרות כל ה-היבזורים הגבוהים והיפים, אתה נחשב כור". לאחר שהקראו אותם החוצה מכל מקום ישוב בו בקשו להיקלט, פנו בני משפחת דאוס, בראשית שנה זו, אל רעיית נשיא המדינה, גולו לפניית כל הפרשה, וביק-שו להתקבל לראיון. במכתבה מיום 14

ג'וקי, ביקש לקבל מוגית, לא הצליח. החל לשנות לשכרה ועקבותיו נעלמו. רגילנד רוסל, שהביא עמו את הבראונונים הרא-שונים, התגורר בתנאים גוראים בחיפה, הסגיר את עצמו לידי הבריטים. מכל הקבוצה שבשעתה כינו אותה ראשי הישוב הנלהב, חסידי אומות העולם, לא נותר היום אלא אחד, טד דאוס. טד (32), יודע כי אם יחזור למולדתו, יובא למשפט וישלח כמעט בודאות לבית הכלא.

"אם אמנם יאלץ טד לעזוב את הארץ ולחזור למולדתו", התמרמר השבוע אחד משכניו שבמושב רמת צבי ליד עפולה. "תהיה הפרשה אור קלון נוסף ברשימת מקרי כפיות-הטובה של המדינה לגבי מגי-ניה, מקימה".

אם לא יתרחש נס יחזור טד דאוס כבר כשבועות הקרובים לאנגליה.

הערכה חסרת כתובת

הפרשה שגולדה השבוע המשפחה המיואשת היתה מזועזעת. טד עצמו אינו שולט עדיין בשפה העברית. על אף שהונו הרבה בארץ, "ואיך ידע עברית, אם אף אחד כמעט אינו מדבר אתו ואינו מעונין בו". התמרמרה אשתו טובה (31). "כולם מעריכים את כל מה שעשה למען העם ה-יהודי בשעות הקשות. כשאנו מנסים לדבר על סידור ועזרה, כולם שוכחים את כל מה שאמרנו ומפנים אותנו לכתובת אחרת".

כאשר השתחרר טד דאוס מן הצבא, עבד כאזרח בבית המלאכה של הצבא, ליד חיפה ומכוניות, הכיר את אשתו.

הוג נשלה, לאחר שהחליט להינשא, ל-הכשרה ליד נהריה, התכוון לצאת למושב של יוצאי מחיל דוברי אנגלית שתנועת ה-

האשכחה טובה דאוס ושלוש ילדיה בחצר הצריף ברמת-צבי. צירפון השירותים הנראה ברקע התמונה, הוקם על-ידי טד, ואילו שאריות המכונית, היו פעם גאונות המשפחה - כאשר עוד אפשר היה להכיר בה מכונית נוסעים.

למאי 1958, עשר שנים לאחר שהמדינה שטד סיים בפועל להקמתה הפכה לעובדה, כר-תבת מזכירת רעיית הנשיא: "הנני לאשר קבלת מכתבך לרעיית הנשיא ולהודיעך כי לצערי לא אוכל לקבוע לך ראיון עם רעיית הנשיא. זמנה תפוש בימים אלה מאו. הר-אילו נא לכתוב את בקשתך ורעיית הנשיא תעשה כמיטב יכולתה לעזור לך".

לאחר שכתבה הגברת דאוס שני מכתבים, נעתרה אשת הנשיא וענתה לה כמו ידיה: "צר לי מאוד שני עניתי על מכתבך הקודם, מתוך היותי עמוסה מאוד ענינים. לבי לבי אליכם - לך ולבעלך. אני מעריכה את כל אשר עשה בשבילנו, ובפרט לבי לילדים. חלילה לכם לחשוב על עזיבת הארץ. אך מוכרחים לעזור לכם להגיע להסדר חוקי, ואני מקוה שבעלך יוכל במשך הזמן לבקר בארץ מולדתו, ולא יהיה לו עוד תסביך מולדת. אני כותבת אל יוסף ברץ ומבקשת שיקבלך לראיון ויתן לך את כל העזרה הדרושה. אם יהיה צורך אפנה גם למשרד

טד כפי שהצטלם במחנה ההגנה, מיד אחרי שערך מיחידתו בצבא הבריטי, כשהוא מעביר יחד אותו מטען נשק נכבד.

הבטחון... הלאו ויכולתי לעזור לכם ב-אופן ממשי יותר."

★ ★ ★

העגנה נעצרה בדרך

מצלצל יפה מאוד, נכון? אומרת טובה דאוס כשעצב ויאוש שפוכים על פניה. הרעיה, גבוהה וכחוושה, כשגופה המור-נח זועק סבל ויאוש, עלתה בעצמה ירושלימה, באה ללא הודעה מוקדמת אל בית הנשיא. רעיית הנשיא טילפנה אל ידידה, הד"ר בן זאב, איש משרד החינוך והתרבות, שקיבל על עצמו את הטיפול במשפחת דאוס.

"היו אנשים טובים שביקשו באמת לעזור לנו לפעמים", מספר הוג, כשהבעה של חוסר אונים ולא איכפתיות שפוכה על פניהם. "אך תמיד היתה העגנה נעצרת בדרך ולשום מקום לא הגיעה". טד עצמו גואש כבר מזמן. אם בתחילה חשב להתגייס ואף עבר את ניתוח המילה בבית חולים, עתה הוא דוחה את הרעיון. אין הוא בטוח עוד שמצא את מולדתו. "מקום שבו יש לפקידים קטנים לומר יותר מאשר לראשי המדינה, אינו יכול להיות בסדר".

דעתו של הד"ר בן זאב על אותם דברים עצמם שונה בהחלט. כתב הוא במכתבו ה-אחרון אל המשפחה, מכתב שאחריו ניתק הקשר: "הנני להודיעך כי הרוח הרעה ה-מפעמה במכתבך לא הפלאתני. למרות ה-יאוש... אני בטוח שיבואו לכם ימים טר-בים בארץ הזאת, שלה הקדיש בעלך במתור חשוב משנות חייו.

"הרי את יודעת שאני מצדיק אותך ואת בעלך בגלל היחס המשונה בו נתקלם כל הזמן, אך רצוני להודיעך כי בכל מקום בו נגענו בענין בעלך, ראיתי יחס של הערכה מצוינת. יחס של כבוד בחוגים הגבוהים של השלטונות של משרד ראש הממשלה, של בית הנשיא. אל תשימו לב לפקידות הבי-נוניות, לא אלה המכריעים... הקובעים.

"היום ערב ראש השנה בעולם מסובך ב-בעיות כה רבות, כולנו מאמינים כי השכל הבריא יתגבר על הרגשות. נקוה שבשני ימי החג תחזור המנוחה והשלוה אל נפשותיכם. אני מאחל לך, לבעלך ולילדים, חיי אושר, בריאות ופרנסה. במסירות רבה, ידודכם ד"ר ישראל בן זאב."

השבוע, שלוש חדשים יותר לאחר ה-ב-טחה זו היו האושר, הבריאות והפרנסה, רחוקים מרחק רב ממשפחת דאוס האומללה.

★ ★ ★

הכרזי הורשה לזכת

טד דאוס לא עשה את אשר עשה, בערב מלחמת השחרור, בגלל התנאים הטובים שציעו לו בתמורה. הערבים הציעו למדרי-הים האנגליים תנאים הרבה יותר טובים, טד דאוס עזב את עמו ומולדתו מתוך תחו-שה אינסטקטיבית של צדק. הוא החליט פשוט כי ארץ זו שייכת לאומה הישראלית והוא יצא להלחם על החלטה זו. לאחר שהכזי עשה את שלו, מרשים לו ללכת. כשביקש טד דאוס, שמפקדי ההגנה בחיפה הסגירו בידי אף כתובת המטה הסודי, לקבל בשעתו משרה ממשלתית, נמצא פקיד מחוכם שטען כי "אינו בטוח שאפשר יהיה לסמוך על זר בעניינים מסוימים".

ראשי המדינה חפצו אולי לעזור למשפחת דאוס. היו אלה הפקידים הבינוניים ואף ל-מטה המביוניים שפגכו את חייהם לגיהנום.